

УДОСКОНАЛЕННЯ СУТНІСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕФІНІЦІЇ «БЕЗПЕКА»

Павліченко Є.В.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри*

Гузенко О.П.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат економічних наук, доцент*

Сучасна економіка країни знаходиться в умовах постійних змін зовнішнього та внутрішнього середовища під впливом економічних та політичних факторів. Ця нестабільність вимагає від держави, суспільства, суб'єктів господарювання пошуку не тільки шляхів адаптації до змінних умов, а й запровадження про активних заходів забезпечення системи безпеки країни. Актуальність цієї проблеми зростає внаслідок прискорення глобалізації світової економіки й постійної участі України в цих процесах. З метою успішного вирішення поставленої проблеми, ми вважаємо, необхідно розкрити не лише сутнісний зміст дефініції « безпека», а й врахувати зміни, які впливають на її розуміння, з огляду на сучасний етап життєдіяльності суспільства.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, у вітчизняній економічній літературі недостатньо уваги приділено саме системному дослідженню змін сегментів впливу на змістовність дефініції « безпека». Варто зазначити, що питанням безпеки країни присвятили свої праці такі науковці як Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, В.Ф. Смолянчук та ін.[1], О.В. Коломієць [2], А.Б. Качинський [3], О.І. Дацко [4], В.Г. Федоренко, І.М. Грищенко, О.Ф. Новікова, О.В. Ольшанська, А.О. Мельник та ін. [5], В.І.Франчук [6] та інші. У своїх працях науковці звужують власні дослідження з позиції тих проблем, які стають предметом вивчення. Проте сучасність потребує постійного вдосконалення змістовності обраних понятійних дефініцій з огляду на доволі часті зміни на макроекономічному рівні. Варто нагадати, що питання безпеки в усі періоди всесвітньої історії перебували в центрі уваги людства.

Сьогодні в умовах глобалізації, яка охопила економічні, політичні, соціогуманітарні відносини, зростає роль безпеки людини, суспільства, держави в подоланні стихійності у розвитку цивілізації та забезпеченні пріоритету загальнолюдських цінностей.

На думку О.В. Коломієць [2] безпека це такі умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не

призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень

Ми вважаємо розглядаючи змістовність дефініції «безпека» слід показати сутність термінів «небезпека» та «ризик». Як стверджує А.Б. Качинський [3] під «небезпекою» розуміють явища, процеси, об'єкти, властивості предметів, здатні у певних умовах наносити шкоду здоров'ю людини, це умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна призвести до небажаного вивільнення енергії, що може спричинити фізичну шкоду, поранення та/чи пошкодження. Науковець обґрунтовує той факт, що небезпека це явища, процеси, об'єкти, інформація і самі люди, які за певних умов можуть викликати небажані наслідки і призводити до погіршення стану здоров'я чи смерті людини, завдати шкоди навколишньому середовищу й об'єктам господарської діяльності

В свою чергу В.І. Франчук [6] звертає увагу на те, що ризик це кількісна оцінка небезпеки, який визначається як частота або імовірність виникнення однієї події під час настання іншої. Науковець розглядає дефініцію «безпека» як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди (це ступінь свободи від ризику або ж відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з можливістю завдати будь-якої шкоди життю та здоров'ю людини) за будь-яких умов існування. Отже простежується взаємозв'язок між безпекою та ризиком, які необхідно вивчати у сукупності.

У своїй праці О.І. Дацко [4] стверджує, що дефініцію «безпека» краще визначити як стан діяльності, за якого з визначеною ймовірністю виключено прояв небезпек або ж відсутня надзвичайна небезпека.

Група вітчизняних вчених Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, В.Ф. Смолянук та ін. [1], як дослідники державного управління у сфері національної безпеки стверджують, що «безпека» це, з одного боку, тенденції розвитку й умови життєдіяльності соціуму, його структур, інститутів, котрі визначаються відповідними настановами (політичними, правовими, моральними, етичними, культурно-світоглядними та ін.), за яких забезпечується збереження їх якісної визначеності та вільне, тобто таке, що відповідає їх природі, функціонування, а з другого – захищеність цього функціонування від потенційних і реальних загроз.

Отже, сучасні дослідники у визначенні змістовності дефініції «безпека» ґрунтуються на розумінні феномену безпеки як відсутності небезпеки, нейтралізації загроз, захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави, розкриваючи його крізь призму ціннісних і світоглядних орієнтацій суспільства.

Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф., Ольшанська О.В., Мельник А.О. та ін. [5] стверджують, що дефініція «безпека» завжди широко використовується як характеристика захищеності об'єкта від зовнішніх та внутрішніх факторів. Науковці впевнені, що дефініція «безпека» є загально - історичною й охоплює всю історію людства, має значення як для існування окремої особи, так і для соціального суспільства. На їх думку доречним є одночасне визначення дефініції «безпека суспільства», яка за змістом представлена конкретно-історичною категорією, що проявляється в різних організаційних формах. Науковці виходили з того, що у цивілізованому світі в системі суспільних інтересів пріоритет належить національним інтересам, тоді головною складовою безпеки держави є безпека суспільства.

За результатами проведених досліджень, можна визначити наступні взаємопов'язані ознаки дефініції «безпека»:

- відсутність протиріччя системи об'єктивних законів функціонування суспільства; - стабільність та збалансованість системи суспільних відносин, що забезпечують єдність та взаємообумовленість системи інтересів у суспільстві;

- стійкість відновлення мотивів позитивної продуктивної взаємодії в суспільстві.

Підсумовуючи викладене, можна надати наступне визначення дефініції «безпека» - це стан збалансованості усіх сторін суспільного буття, формування можливості реалізації інтересів, поточного та майбутнього розвитку. Такий підхід обґрунтовується тим, що безпека - це стан, коли кому, чому-небудь ніщо й ніхто не загрожує; водночас це й діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства народів щодо виявлення, запобігання, послаблення, усунення і відвернення загрози, здатної втратити їх, знищити матеріальні та духовні цінності, перешкодити їх прогресивному розвитку. Ми вважаємо наявність безпеки є необхідною умовою та одним із основних мотивів життєздатності людини, суспільства, держави і світового співтовариства. Відчуття безпеки, її присутність спонукають до вдосконалення процесів розвитку суспільства шляхом подолання існуючих загроз у майбутньому. Саме на цьому етапі трактування змістовності дефініції «безпека» набуває актуальності та потребує постійної підвищеної уваги з боку суспільства.

Література:

1. Глобальна та національна безпека: підручник / [Абрамов В.І., Ситник Г.П., Смолянчук В.Ф. та ін.]; заг. ред. Г.П. Ситника. К.: НАДУ, 2016. 781 с.

2. Коломієць О.В. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації : монографія. К. : КиМУ, 2013. 427 с. 316

3. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія. К. : НІСД, 2013. 104 с.

4. Дацко О.І. Гуманітарні імперативи зміцнення економічної безпеки України: монографія. Л.: «Ліга-прес», 2015. 672 с.

5. Економічна безпека України: монографія / [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф., Ольшанська О.В., Мельник А.О. та ін.]; ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової – К. : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.

6. Франчук В.І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник. Л.: ЛьвДУВС, 2015. 236 с.